

Dolda mänskliga resurser bland utrikes födda på Sjuhärads arbetsmarknad

Forumdag på Immigrant-Institutet i Borås,
torsdagen den 22 november 2007

ARRANGÖRER:

- * Föreningen Glokala Sjuhärad
- * Immigrant-Institutet
- * Studieförbundet Vuxenskolan

- ett 40-tal personer deltog -

Konferencier och moderator Jarl Lindahl öppnade med Göran Sonnevis diktrad : **"Du säger att det är omöjligt men jag vet att du inte kan veta det."**

Claes Bergqvist i Föreningen Glokala Sjuhärad inledde med en statistisk översikt över fördelningen i procent för utrikes födda i respektive kommuner i Sjuhärad. (Se separat dokument)

Gästade **Ahmed Egal** från Södertörns folkhögskola och tidigare Somalia och hans kompanjon och mentor **Olle Olsson**, likaså Södertörns folkhögskola med bakgrund i Hälsingland höll i morgonens första föreläsning. Ahmed – som bott i Sverige sedan 20 år - beskrev hur han hade en hård katolsk uppfostran i Somalia. I inledningen berättade han kortfattat om sitt hemland och de konflikter som fick honom att fly till Sverige. Ahmed avskydde arbetsförmedlingar tills han lärde känna Olle Olsson som varit verksam i AMS ledning i 35 år. Med Olles stöd har han de senaste åren bedrivit en folkbildningsverksamhet kring

vikten och konsten av att ta tillvara människor födda i andra länder med udda kvalifikationer för det svenska arbetslivets behov.

Ahmed gjorde ett kraftfullt och färgstarkt framträdande på Immigrant-Institutet. Han drog sig inte för att slå med nakna sanningar åt olika håll. Mot det svenska systemets välmenande strukturer som i vissa fall stjälpmer mer än det hjälper. Ahmed förklarade varför han inte är populär inom t ex Vuxenutbildningen – berättade om hur mycket arbete hans SFI-lärare en vårtermin lagt ner för att han skulle lära sig ordet ”tussilago”. Det är inte SÅNT man kan leva på i Sverige, menade Ahmed med skärpa. I stället bör man t ex få lära sig termer med anknytning till människokroppen.

Det svenska systemet med olika ”trappor” passar invandrarna dåligt. De måste i stället kunna skapa sin egen, individuella utbildningsplan.

”Sverige kommer om en nära framtid att behöva 200.000 personer i äldreomsorgen när alla 40- och 50-talister går ut.”, förklarade Ahmed. Människor behövs – kommer att behövas – i det här samhället. Ahmed raljerade över tendensen att människor från andra länder kommer till slutsatsen att de inte behöver jobba. Enligt Koranen är det förbjudet att tigga om man är frisk. Då SKA man arbeta. Det är ett absolut rättesnöre. Han menade också att den passiviserande behandlingen av invandrare i Sverige kan leda till att kvinnor börjar bära burka, något som inte alls är vanligt i t ex Somalia. Ahmed slog mot det svenska systemet som sätter begrepp på huvudet och förvirrar för många invandrare. ”Jag hatar ordet praktik!” utropade han. Ahmed ville ta bort alla invandrarföretag. Pekade på risken att vissa företag utnyttjar invandrare. Somliga bygger hela sin verksamhet på praktikanter. ”Vi måste införa lärlingsutbildning igen”, menade han. Ahmed gillade heller inte uttrycket ”yrkessvenska”. ”Ta bort det !”

Olle Olsson inflikade hur Ahmed fyra gånger blivit anmäld till diskrimineringsombudsmannen för sina uttalanden. Anmälningarna togs tillbaka när det uppdagades att den som sagt saker själv var invandrare. Olle betonade att det värsta Ahmed vet är om människor tycker synd om honom. Olle – 35 år vid AMS – talade om de system som svenska byråkrater skapar. ”Nyanlända invandrare borde skrivas in på arbetsförmedlingen,” tyckte Olle.

Ahmed betonade att det tar lång tid innan invandrare förstår det som händer i vardagslivet i Sverige. Han tog upp det förfärliga uttrycket ”oförmedlingsbar”. Det är arbetsmarknadsmyndigheternas begrepp för en egenskap som inte minst många somalier anses ha. ”Då syns man inte”, fyllde Olle i.

Olle presenterade sitt förslag om att fylla invandrarnas hela dag med SFI plus konkret yrkesintroduktion. Han föreslog att till exempel Vuxenskolan kunde arrangera detta 40 timmar per vecka i folkbildningsanda. Senare på dagen fick Olle kännedom om Substralprojektet i regi av just Vuxenskolan i Borås – och Arbetsförmedlingens samverkan med olika aktörer och insåg att mycket av det som låg i hans förslag, redan är genomfört i Borås.

Några inslag i det förslag som presenterades:

- Nivå B: Börja läsa (även litteratur), skaffa jobb. Arbetsgivaren ordnar all utbildning.
- Nivå B, C, D: SFI-lärare, vårdlärare osv jobbar tillsammans.
- Viktig fråga: Vill du ha jobb eller vill du ha socialbidrag?

Jobbet behöver inte nödvändigtvis ordnas på samma plats. Resor ofta nödvändiga.

- Alla olika ämnen i utbildningen **integreras**. Återigen betonas vikten av att SFI- och yrkeslärare samarbetar bra.
- Man har löst det praktiskt genom att lägga upp utbildningen som en **folkhögskolekurs**. Tentamen vilken dag som helst. Eleven anmäler sig.
- **Lärlingsutbildning** i stället för praktik.
- Man passar på att jobba när svenskarna har ledigt (sommar, jul)
- Exempel på kostnad (med tre barn): Max 8.308 kr. Kommunens socialbidrag täcker detta.
- Invandrarkvinnor kan vara utmärkta vårdare av t ex dementa personer, även om de inte är duktiga på

svenska.

• Nytt ämne: "folkbildning" ("vardagsdiskussioner vid köksbordet")

Géza Nagy från Angered, Gårdstens föreningsråd och "Resurscentrum För Interkulturell Kunskap" föreläste om romer och deras förutsättningar för integration i svensk arbetsmarknad. 70 – 80 procent av de 50.000 romer som idag finns i Sverige är arbetslösa. Bara i Göteborg finns nära 10.000. En stor andel är ganska nyankomna. Géza menade att romernas integration inte enbart är beroende av arbete eller inte arbete. Deras situation beskrivs ofta utifrån ett eländesperspektiv. "Myndigheterna följer ofta regelverk istället för att vara flexibla". I Göteborg händer det att romer tigger på gatan. De är oförmedlingsbara, som Ahmed och Olle uttryckte det.

Avsaknaden av gemensamt hemland spelar in bland dessa "Europas styvbarn", menade Géza. Det råder stark splittring bland romerna. De har förlorat de traditionella romska sysselsättningarna. De lever i avsaknad av sina etablerade nätverk och kontakter. Lider brist på romska förebilder. Bristen på grundläggande utbildning och yrkesutbildning är uppenbar. De har dåliga erfarenheter av den skolgång de eventuellt har. Detta leder till brist på tilltro till samhället. Och till rädsla och osäkerhet.

Enligt Géza finns det en rad faktorer vad gäller det svenska samhällets agerande som förvärrar situationen för romerna – arbetsmarknadsläget i sig, de höga kraven på utbildning och kompetens, de ensidiga kraven på anpassning, de svenska institutionernas sätt att fungera, socialtjänsttänkandet och den tydliga etniska diskrimineringen och antiziganismen.

Alla dessa omständigheter ger låsningar, framhöll Géza. I denna situation hittar romerna överlevnadsstrategier. Tillfälliga jobb.

I Canada har skapats en speciell organisation för att ta emot romer. Något sådant skulle behövas också här.

Ett ändrat förhållningssätt skulle krävas av det svenska samhället för att nå framgång med romerna. Det gäller att komma bort från socialtjänsttänkandet. Det gäller att gå från problemsyn till resurssyn. Kulturell och etnisk sensibilitet behövs. Liksom ett "Tillsammans-med-romer-perspektiv" i ett mindre byråkratiskt

förhållningssätt. Man måste kringgå regler och hitta nya lösningar och metoder. Det är vanligt att man istället ger upp. ”Romerna är hopplösa”.

Man skulle behöva mer fokuserade strategier, till exempel för utbildning och för arenor för möten. Romska lärare och andra kategorier av skolpersonal behöver utbildas. Romska förebilder för ungdomarna behöver komma fram. Det är också viktigt att stödja ansatser till att bevara och utveckla romsk kultur. Det gäller att pröva och utveckla olika ”kulturellt signifikanta utbildningsprogram”. Man måste ställa motkrav vid olika typer av bidragsgivning. Väsentligt är också att förbättra kunskaperna om romer i det svenska samhället. Ett led i detta är startandet av en romsk folkhögskola i Göteborg.

Efter lunch inledde **Annelie Samuelsson inom Substralprojektet i Borås** de kortare anförandena. Substralprojektet (syftar på betydelsen av begreppet ”växtnäring”) omfattar heltid och tillgodoser behoven för långtidsarbetslösa invandrare. De som oftast inte har varken nätverk, referenser eller betyg. Substral är ett EU-projekt som redan befinner sig på nionde året och idag har 46 platser, varav sexton är avsedda för analfabeter. I projektet sker dagliga möten. Varenda morgon läses och diskuteras lokaltidningen BT. ”Deltagarna vet inte mycket om vad som händer i närmiljön”. Man talar mycket om skolsystem, barn och familj. Alla lär av varandra. Också olika invandrargrupper som inte träffats förut. Substralprojektet kan hjälpa till att ordna praktikplatser hos företagen (mest privata). Där får deltagarna visa vad de kan. Under de nio åren hittills har 150 personer fått arbete genom Substrals förmedling. Om tre personer per år kommer ut i jobb, så har kostnaden för Substralprojektet kompenseras. Både Arbetsförmedlingen och Socialförvaltningen är samarbetspartners till Substral. Projektet betalar sig verkligen!

Avdelningschef Göran Bodenhem, Almedahls Kinna: - Det är 48 personer som jobbar på avdelningen. Fyra skift finns. Två tredjedelar av de anställda på min avdelning är utrikes födda. På hela fabriken finns 150 anställda – av dessa är 38 procent födda i ett annat land än Sverige (framför allt Balkan och Chile). Inte på någon avdelning finns under 25 procent födda utomlands. Språket är det största problemet vad gäller dem med ursprung i andra länder. Alla instruktioner är på svenska. Det upplevs naturligt. I företagets policydokument används inte ordet ”invandrare”. Däremot ”mångfald” och ”kreativitet”. Inga särskilda grupper betonas.

Mångfald skapar just kreativitet. Vi blandar kön och ålder. Det är en medveten integration. De utrikes födda tillhör inte någon speciell kategori och är inte bokförda för sig. Vi har låg personalomsättning. När vi anställer, tittar vi alltid på kvalifikationer, oavsett ålder och kön. Har inte upplevt att vi haft diskriminering eller mobbning. Att vi har relativt många med invandrarbakgrund, gör det lättare. Många gånger förklarar invandrare svåra ord och begrepp för varandra. De vet att det inte går att hoppa över språkkunskaperna. Det gäller att se till att ord och handling stämmer överens. Om vi inte hade haft invandrare, då hade Almedahls inte funnits !!! – En bra idé kunde vara att skapa med andra företag som har många utrikes födda bland sina anställda. Då kunde vi dra nytta av varandras erfarenhet och kunskap.

Ahti Schemeikka, SIN-förmedlare, Arbetsförmedlingen Borås: - Min uppgift är att arbeta med Särskild Introduktion för Invandrare. Jag har halva min arbetstid på denna avdelning. SIN är en särskild avdelning inom Arbetsförmedlingen i Borås. Vi jobbar med utrikes födda som saknar svensk yrkesutbildning eller som har mindre än sex månaders yrkespraktik i Sverige. Tillsammans med Borås Stad och Försäkringskassan utgör vi en samverkansenhet. Den har funnits från år 2.000 för att så många människor brukat fastna mellan stolarna - mellan myndigheterna - och inte komma vidare. Inte heller i

Göran Bodenhem från Almedahls i Kinna vid kaffereasten med Åke Widfeldt, Föreningen Lokala Sjuhärad.

jobbsammanhang. Många av de personer vi hjälper har krämpor av olika slag och andra svårigheter. Många av dem har försörjningsstöd. Många av dem kommer från Introduktionscentrum – så vi samverkar också med SFI-utbildningen i Borås. Just nu är 800-900 personer inskrivna i SIN. Dessa omfattar hela skala från analfabeter till högskoleutbildade. Vi samverkar också med Substralprojektet. Som SIN-förmedlare hjälper vi till att ringa företagen och på det sättet förmedla jobb. Vi försöker hitta varje tänkbar väg till ett arbete. Det handlar om att matcha och coacha de sökande till alla typer av anställningar. Vi är medvetna om att praktik blivit missbrukat.

Lars-Olof Johansson, bonde och fd kommunstyrelsens ordförande i Mark: - Alla dessa människor från andra länder är dolda resurser som är en stor tillgång. Jag har personlig erfarenhet av två praktikanter hemma på min gård i Hajom i Mark. Jag minns de här två med stor värme och glädje – den ene från Gambia och den andre från Bulgarien. Jordbruket därhemma var ett enmansföretag och hade som alla andra gårdar gått igenom en stor strukturförändring. Det fanns utrymme för att låta någon hjälpa till men ingen ekonomi för att anställa folk. Om det funnes det, skulle man ofta se att personer från andra länder levt närmare jordbruket än vad svenskar gjort. Det finns en klar potential här. Men svenska verksamma jordbrukare är ofta konservativa. Det går inte att ändra på en gång. Det skulle behövas något slags informationskanal till dem som är nya i Sverige. Kanske kunde en särskild personalpool finnas. Genom den kunde personer med rätta förutsättningar få chans att rycka in och hjälpa till och på det viset få in en fot i jordbruksnäringen.

Avslutande panelsamtal mellan Ahmed Egal och Olle Olsson (båda Södertörns folkhögskola), Géza Nagy (Resurscentrum för Interkulturell Kunskap i Angered), Margareta Lövgren (moderat kommunalråd i Mark) och Kjell Eliasson (vänsterpartistisk fullmäktigeledamot i Västra Götalandsregionen):

Margareta Lövgren inledde med att förklara funktionen av Sjuhärads Kommunalförbund som öppnat möjligheter till interkommunal samverkan på flera områden – till exempel mottagande av ensamkommande

flyktingbarn.

Géza Nagy menade att alla människor har resurser, stora tillgångar. Det är vissa av våra myndigheter som behöver ändra form för att det skall komma fram. Det skulle behövas en särskild myndighet för mänskliga rättigheter och resurser. En myndighet som bättre än idag kunde samordna de mänskliga resurserna.

Kjell Eliasson berättade att han tidigare varit metallordförande och om den enorma smältdegeln som finns ute på verkstadsgolvet. Där finns en hård jargong – inte minst på grund av olika invandrargruppers syn på varandra. Han anknöt också till projektet Regional utveckling inom Västra Götalandsregionen där han är verksam. Där finns sex fokusområden som vart och ett tar upp bl a jämställdhet och integration. Kjell menade att okonventionella metoder ibland behövs, t ex omvandling av socialbidraget. Sverige är ofta för ”fyrkantigt”.

Ahmed Egal berättade hur han tog initiativ till att köra sex bussar från Stockholms förorter till Strömsund i norra Jämtland där man hade brist på människor i äldreomsorgen. 26 familjer blev kvar där, varav många fick jobb. Han påpekade också att vi måste ”först förändra oss själva” och att det är viktigt att hitta den rätta platsen i samhället.

Kjell Eliasson menade att det är de som sitter i toppen som behöver alla blanketter och fyrkantiga indelningar för att kunna förstå sambanden. Det är inte heller bra att ta för många genvägar in på arbetsmarknaden. Det finns så mycket komplexitet i samhället idag. Man kan lätt hamna utanför i nästa steg om man går alltför snabbt fram.

Ahmed Egal höll inte med. Menade att som invandrare behöver man ta genvägar, annars kommer man aldrig dit man vill.

Margareta Lövgren sade att politiken skall ge förutsättningar att skapa innehåll. Det handlar inte om genvägar, utan om att vara öppen och att tillåta misstag. Många glömmar bort att nya invandrare skapar tillväxt i vårt land. Viktigt att vara ”open-minded”.

Olle Olsson konstaterade att en och en halv miljoner människor finns i Sverige som är födda utomlands. Utan dem hade vi inte klarat oss som nation. Varför så ofta framhålla invandringen som ett problem ?

Géza Nagy tyckte att vi måste bli bättre på att bekräfta människor. Det första **mottagandet** viktigt. Det räcker heller inte bara med jobb för att folk skall må bra. Det behövs en **bekräftandets filosofi**. Innan man kan bli delaktig, måste man bli bekräftad. Allt handlar om detta – både i utbildning och i arbete.

Majid (i publiken) menade att svenskarna internationellt ligger i botten när det gäller förmåga till bemötande. I Sverige ser man människor uppifrån. När man inte ser de verkliga behoven, kan man inte heller göra en realistisk planering.

Ahmed Egal höll med om att i det avseendet kan man inte jämföra Sverige med England eller USA.

Därmed var klockan 16.00, tiden ute och moderatorn Jarl Lindahl avrundande med diktläsning och sammanfattande ord.

Noterat av Ingemar Gustafsson och Åke Widfeldt